

PREADVIES MOTIE “PAS MAATWERK TOE OM AF TE WIJKEN VAN DE KOSTENDELERSNORM”

aan de gemeenteraad
van Het college van B&W

onderwerp Preadvies van het college bij de motie ‘**Pas maatwerk toe om af te wijken van de kostendelersnorm**’

datum 1 juli 2021

Aanleiding

Op 29 juni 2021 heeft de fractie van de PvdA een motie ingediend over het toepassen van maatwerk om af te wijken van de kostendelersnorm.

Toelichting op de beantwoording

Het college geeft uw raad graag de volgende overwegingen mee:

De kostendelersnorm houdt in dat als de uitkeringsgerechtigde een woning deelt met meer(dere) volwassenen, de bijstandsuitkering daarop wordt aangepast. Een bijstandsuitkering wordt hierdoor lager naar mate de ontvanger met meer mensen op één adres woont. De gedachte achter de kostendelersnorm is dat een uitkeringsgerechtigde lagere woonkosten heeft als er meer personen in een woning wonen. Men wordt geacht de woonkosten te kunnen delen.

Doordat de uitkering verlaagd wordt maakt de kostendelersnorm het delen van een woning onaantrekkelijk. De kostendelersnorm kan hierdoor bijdragen aan dakloosheid of financiële onzekerheid. Gemeenten kunnen de kostendelersnorm buiten werking stellen door de uitkering af te stemmen. Dit kan alleen als sprake is van een dringende reden in het individuele geval. Dit wordt ook wel maatwerk leveren genoemd. Het rijk, de wetgever, draagt maatwerk aan als het middel om ongewenste gevolgen van de kostendelersnorm in individuele situaties te voorkomen.

De PvdA fractie verzoekt het college om in de gemeentelijke organisatie te borgen dat er maatwerk wordt toegepast bij de kostendelersnorm en/of medebewonersnorm om schrijnende situaties te voorkomen. Dit kan, aldus de fractie, door bijvoorbeeld in de werkinstructie de toets vraag toe te voegen: ‘Is er aanleiding (conform artikel 18, lid 1, Participatiewet) om af te wijken van de kostendelersnorm?’

De PvdA fractie constateert daarbij dat:

- Door de kostendelersnorm de bijstandsuitkering wordt verlaagd wanneer meerdere volwassenen met een bijstandsuitkering in één woning wonen.
- Dit voor problemen, armoede en dakloosheid zorgt, bijvoorbeeld voor ouders die meerderjarige kinderen in huis hebben wonen, mantelzorgers die familie of vrienden met een beperking, chronische ziekte of ouderen in huis willen nemen, of anderszins wanneer mensen met een bijstandsuitkering iemand een dak boven het hoofd wil bieden.
- Uit onderzoek van Argos deze zomer bleek dat er bij gemeenten nauwelijks gebruik maakt wordt van de mogelijkheid om af te wijken van de kostendelersnorm en deze niet toe te passen.

- Uit antwoorden op vragen aan het college blijkt dat het werkproces in de BUCH niet zo is ingericht dat bij elk individueel geval waarbij sprake is van toepassing van de kostendelersnorm, wordt gecontroleerd of er omstandigheden zijn die nopen tot afwijking van deze norm.
- Dit is in strijd met artikel 18 lid 1 van de Participatiewet. Hierin is opgenomen dat het college de bijstand (en daaraan gekoppelde verplichtingen) dient af te stemmen op de omstandigheden, mogelijkheden en middelen van de belanghebbende. Dit geldt ook voor het wel of niet toepassen van de kostendelersnorm.

Achtergrond

De bijstand is het vangnet van de sociale zekerheid en is bedoeld om te kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van het bestaan. De reden voor het bestaan van de kostendelersnorm is dat schaalvoordelen ontstaan en mensen lagere woonkosten hebben, zodra meer personen in de woning wonen. Men kan deze woonkosten delen. Daarnaast wil men met de regeling stapeling van bijstandsuitkeringen op één adres voorkomen om het draagvlak voor de sociale zekerheid te behouden en om het ontstaan van een armoedeval die met deze stapeling van bijstandsuitkeringen gepaard gaat, tegen te gaan.

Ook uit de jurisprudentie blijkt dat de kostendelersnorm dwingendrechtelijk van aard is en behoudens de uitzonderingssituaties genoemd in de Participatiewet, geen ruimte biedt voor (categoriale) afwijking dan wel het buiten toepassing laten van de kostendelersnorm¹.

Afstemming (maatwerk) kan zo nodig geleverd worden op grond van artikel 18 lid 1 van de Participatiewet. Voor afstemming is slechts plaats in bijzondere individuele omstandigheden (artikel 18 lid 1 en 12 Participatiewet). Op basis van de verzamelde inlichtingen tijdens het brede gesprek met de inwoner wordt beoordeeld of onder anderen de kostendelersnorm van toepassing is, in hoeverre deze van toepassing is en of sprake is van (eventuele) bijzondere individuele omstandigheden waarop het recht op en de hoogte van de uitkering afgestemd moet worden. Het is aan een belanghebbende om deze omstandigheden met de gemeente te delen en aannemelijk te maken.

Maatwerk in de BUCH

Binnen de werkorganisatie BUCH is medio 2018 gezocht naar een methodiek waarmee professionals in het sociaal domein maatwerk kunnen leveren zonder dat sprake is van willekeur.

Vanaf 2019 worden medewerkers binnen het domein getraind in de methodiek van de omgekeerde toets. Periodiek vinden herhalingsbijeenkomsten plaats en opgedane ervaringen en kennis worden gedeeld tijdens zogenaamde afstem overleggen waarin ook casuïstiek wordt besproken. Deze methodiek is een vast onderdeel van de uitvoeringsvisie. 'We doen wat nodig is'.

Het principe van de omgekeerde toets is eenvoudig doch doeltreffend. Gekeken wordt naar wat nodig is op basis van de ondersteuningsvraag van de inwoner. Ook wordt gekeken naar of datgene dat nodig is past binnen de grondwaarden van de toepasselijke wetten. Daarbij wegen we de mogelijke effecten van een besluit in de volle breedte mee. Pas als dit helder is, komt de juridische toets. Hierbij zien we de wetsartikelen als instrumenten om de grondwaarden van de wetten te realiseren. Zo vindt de beoordeling van maatwerk plaats zonder dat het leidt tot willekeur.

¹ CRvB 01-11-2016, ECLI:NL:CRVB:2016:3879 en CRvB 29-5-2018, ECLI:NL:CRVB:2018:1653

Het geleverde maatwerk wordt op gedegen wijze vastgelegd in een rapportage. Deze methodiek is toetsbaar in bezwaar en beroep, door de accountant en is volledig in lijn met de bedoeling van de wetgever.

Divosa heeft in opdracht van het kabinet een handreiking geschreven waarin beschreven is op welke wijze gemeenten binnen de kaders van de Participatiewet maatwerk kunnen bieden bij toepassing van de vierweken zoekperiode voor jongeren tot 27 jaar, de jongerennorm voor jongeren tot 21 jaar en de kostendelersnorm. In deze handreiking², die in september 2020 aan de Tweede Kamer is verstuurd, wordt verhelderd hoe maatwerk georganiseerd kan worden. Gemeenten mogen uitzonderingen maken in gevallen waar dat nodig is. De ambtelijke organisatie van de Werkorganisatie BUCH is bekend met deze handreiking. In deze handreiking wordt de reeds door de ambtelijke organisatie gebruikte methodiek van de omgekeerde toets genoemd om op een correcte wijze maatwerk te leveren.

Het college ontraadt de motie omdat:

In de optiek van het college de gemeentelijke organisatie in voldoende mate heeft geborgd dat maatwerk, mocht dit nodig zijn, wordt toegepast. Dit geldt niet alleen in situaties van de kostendelersnorm en/of medebewonersnorm, maar ook in alle andere situaties waar maatwerk nodig is om schrijnende situaties te voorkomen.

² <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=619d5d82-f0cc-47fb-8f29-a7ba6040e682&title=Handreiking%20maatwerk%20Participatiewet%20voor%20dak-%20en%20thuisloze%20jongeren.pdf>